

Yayınlarımızda Yerli Kaynaklar

Orhan YILMAZ

Bilim İnsanlarının çalışmalarını meslektaşlarına aktardıkları ortamlardan en kalıcı ve kanıtlı olanı süreli yayınlarıdır. Süreli yayınlarda ortaya çıkan her çalışmanın altında yazar veya çalışmaya katılanların imzaları vardır. Pek doğaldır ki ortaya çıkan üründe editörler ve değerlendirmecilerin de katkısı var ise de asıl sorumluluk yazar veya yazarlardadır. Yazar çalışması ile ilgili olarak özellikle yeni çalışmaları okumak, gözden geçirmek ve yazısında değerlendirmek durumundadır. Bir başka genel doğru bilimin evrenselliğidir. Bu nedenle yazar çalışmasında kaynak gösteriminde ulaşabildiği ilgili çalışmaları belirtmelidir. Ancak yine bir başka doğru da yazarın kendi ülkesinin bilim insanlarının çalışmalarını kaynak göstermek gibi bir sorumluluğu da olduğudur.

Bu çalışmada ana düşünce; sağlık bilimleri süreli yayınlarımızda yabancı kaynakların yer alması kadar yerli kaynaklarımızın da yer alması ön düşüncesine dayanmaktadır.

Bu nedenle bazı dergilerin bir yıllık sayıları değerlendirilerek kaynak gösterme konusunda yerel dergilerimize hangi oranda yer verdiklerini araştırılmıştır.

Yöntem ve gereç :

Yerli kaynak kullanım oranlarını saptamak amacıyla ülkemizde dışa açılma düşünce ve iddiasında olan beş süreli yayın Turkish Journal of Medical Sciences (TJMS), Acta Orthopaedica et Traumatologica Turcica (AOTT), KBB İhtisas Dergisi (KBB) ile Tanısal ve Girişimsel Radyoloji Dergisi (TGRD) nin 2002, The Turkish Journal of Pediatrics' in (TJP) ise 2001 yılı sayıları incelendi.

Dergilerin tüm sayılarındaki her makale; kaynak sayısı, Türk isimli yazarı bulunan kaynaklar, kaynaklardaki yerel dergiler, kaynaklardaki kendi dergileri ve kaynaklarda yazarın kendi yazılarını kaynak göstermesi açısından değerlendirildi.

Doç. Dr. Orhan YILMAZ
TÜRK TIP DİZİNİ Orhan@kbb-bbc.org

Bulgular :

Dergilerin 2002 yılı içindeki tüm sayılarında yer alan yazıların kaynak sayıları saptandı. (Sadece TJP' nin 2001 sayıları incelendi.)

Dergi	Makale	Kaynak sayısı	Yazı başına kaynak ort.
TJMS	97	1961	20.2
AOTT	57	1099	19.28
KBB	54	944	17.48
TGRD	113	1716	15.2
TJP	80	1192	14.9

Kaynaklarındaki Türk isimli yazarların yer aldığı kaynaklar, kaynaktaki derginin yerel dergi olup olmaması, Yazarın kendi adının yer aldığı çalışmalarını kaynak gösterip göstermediği, yazının yayınladığı dergiyi kaynak gösterip göstermediği açısından değerlendirildi.

Dergi	Toplam Kaynak sayısı	Türk isimli yazarı bulunan kaynak sayısı	Kaynaklarda Yazarların kendi adının yer aldığı yayın	Kaynaklardaki Yerel dergi sayısı ve yüzdesi	Yerel Kaynaklarda yazının yayımlandığı derginin gösterilmesi
TJMS	1961	126 126/1961= % 6.4	36 36/126 = % 28.5	44 44/1961= % 2.24	6 6/44= % 13.6
AOTT	1099	80 80/1099= % 7.3	18 18/80 = % 22.5	46 46/1099= % 4.18	39 39/46= % 84.7
KBB	944	131 131/944 = % 13.8	29 29/131 = % 22.1	71 71/944= % 7.52	21 21/71= % 29.5
TGRD	1716	84 84/1716 = % 4.9	13 13/84 = % 15.5	38 38/1716= % 2.21	21 21/38= % 55.2
TJP	1192	147 147/1192= % 12.3	50 50/147= % 34.1	47 47/1192= % 3.9	18 18/47= % 38.3

Tartışma ve sonuç :

Çalışmadan çıkan sonuçlara göre, Dergilerde yazı başına düşen kaynak sayısı 15-20 arasındadır. Bu sayı yazı tipi ayırt etmeksizin ortalama bir sayıdır, beklendiği gibi derlemelerde bu sayı çok artabilmekte ancak olgu sunumlarında ise azalmaktadır. TJMS dergisinin diğerlerine göre daha fazla kaynak gösterdiği görülmektedir. Bu oranın derginin ana konusuna ve basılan ağırlıklı yazı tipine göre değişebileceği düşünülmektedir.

Ancak kaynaklarda ülkemiz bilim insanlarının adlarının yer aldığı makale sayısı konusunda ise TGRD nin en düşük yüzdeyi aldığı, TJP ve KBB dergisinin ise göreceli daha yüksek olduğu görülecektir. Bu kaynakların içinde yerel dergilerin kaynak gösterilmesi oranı ise bir hayli düşük sayılardadır. Bu konuda TGRD ve TJMS çok düşük oranlarda iken KBB İhtisas dergisi daha yüksek oranda ülkemiz süreli yayınlarına yer vermektedir. Bu konu için adı geçen derginin 2002 yılında henüz Index Medicus' ta dizinlenmemiş olduğu yorumu yapılabilir, belki başka bir yorum belirtilen dalda daha fazla yurtdışı yayın yapılabiliyor olması şeklinde de olabilir. Göreceli yüksek oranda ülkemiz bilim insanlarına yer veriyor görünen dergilerde ise prevalans çalışmaları bu oranı yükselten çalışmalardır. Ülkemiz hakkında yapılan prevalans çalışmalarında ülkemiz yazarlarının kaynak gösterilmesi doğal bir durumdur ki bu da dergilerin Türk yazarlı yazı oranını yükseltmektedir. Örneğin TJP dergisinde belirtilen tipte yazılar hariç tutulursa Türk yazar oranı % 7.9'a inmektedir.

Bu konuda KBB-İhtisas dergisinin konuya özel ilgi gösterip editöryel yazılarla yazar ve danışmanları uyarmasının olumlu katkı yaptığını belirtmek yerinde olacaktır. Nitekim dergide bu konuda değerlendirme yazıları da yayınlanmaktadır.

Yazarın kendini atıf göstermesi TJP ve TJMS dergisinde yüksek orandadır. Yazarın yazının yayımlandığı dergiyi kaynak göstermesi konusunda ise AOTT büyük bir oranla öne geçmektedir. Yazı tiplerine göre değerlendirilecek olursa beklendiği gibi derleme yada prevalans çalışmalarında yazarın kendi çalışmalarını kaynak göstermesi normal bir davranıştır.

Sonuçta süreli yayınlarımızın “yerel süreli yayınların kaynak gösterilmesi” konusunda duyarlılık göstermeleri ve “ yazarlara bilgi “ bölümünde yada hiç olmazsa editöryel yazılarda bu konuya dikkat çekip yazar ve danışmanları bu konuda sorumluluğa davet etmelerinin yararlı olacağını düşünmekteyiz.

Kaynaklar

- 1- Yayınlarımızda yerli kaynaklardan ne kadar yararlanıyoruz. *KBB İhtisas Derg.* 2002. s 441-443.
- 2- Yılmaz O: Tıp enformasyonu ve Türk Tıp Dizini. 2. Tıbbi Bilgi Yönetimi ve Teknolojileri Sempozyumu, Ankara, 25-27.09.2003
- 3- *Turkish Journal of Medical Sciences* 2002 yılı 1,2,3,4,5,6. sayıları.
- 4- *Acta Orthopaedica et Traumatologica Turcica* 2002 yılı 1,2,3,4. sayıları.
- 5- *KBB İhtisas Dergisi* 2002 yılı 1,2,3,4,5,6. sayıları.
- 6- *Tanısal ve Girişimsel Radyoloji Dergisi* 2002 yılı 1,2,3,4. sayıları.
- 7- *The Turkish Journal of Pediatrics* 2001 yılı 1,2,3,4. sayıları.